

Jelica Kiso

„U VIDLJIVOM JE GRANICA (NAŠIH) RADOSTI“

(Jasmina Topić: *Privremeni boravak*, Arhipelag, Beograd, 2020)

„Privremeni boravak“ i „Letnji dan“, privremenost u letnjem danu ili letnja privremenost dana „kada sve stoji“, kaže pesnikinja Jasmina Topić u zbirci *Privremeni boravak* iz prošle godine. Mogla bih iznova da počnem bez veštih igara rečima u kojima danas pobeđuje jedno, a sutra drugo, mogla bih „ravno do dna“ poezije, nepristrasno, da progovorim kroz slobodan let ili, još bolje, da saopštim, ponizno i neredovno, povodom ovog književnog dela, nešto što je „ispod odeće“ među „složenim preciznim slojevima vrućine“, „u soli postojanja“ ili u obliku svetlosti letnjeg i morskog sveta čiji hlad poput ledenice intenzivno i tako jasno odvaja redove dragih, usamljenih, tihih, odsutnih trenutaka jednog pesničkog sveta. U slučaju ove poezije nostalgичnost i melanholiја još bolje evociraju te odsutne slatke trenutke, prizivajući „sigurne zone“ života i svakodnevice – dorečene, brižljivo opisane, neposredne i izbrisive, prekrivene tankom linijom „uklanjanja dokaza“, kaže pesnikinja „tako to ide“, tako dugme radi u širem duhovnom prostoru, u kruženju optimalne mogućnosti samostalnog prijateljskog prisustva kada „čaše idu u krug“, „još jednog leta (i) obmane“. A konačnica prvog dela knjige u pesmi „Jadransko plavo“, toliko složena i utančana, progovara čisto pesničkim ženskim altom, što se u mojim čitanjima stalno obnavlja kao pesnikinjin muzički iskorak koji evocira glasove Lere Lin i Kistal Gejl, taj duboki kantri i rok vokal, ogoljen, čak nesiguran, što preobražava reči i dojam u osećajnost pevanih stihova.

„Proživeti unazad“ otvara drugi deo knjige, u manevarskom koraku unatrag, u mestima „koja smo mogli da obeležimo sobom“, „i koja uporno ne ostaju u nama posećuju nas“, „kao moguću životu na ivicama svetlosti“, „svici u noći među zbunjujućim putokazima“, u mestima koja nam se naime vraćaju, koja nas zaposedaju i u čijoj pokretljivosti, kroz celu pesmu, plovimo u promišljenom pesničkom rastvoru prostorne i vremenske inverzije, u premeštaju stvarnosti, prošlosti, sećanja, nade i putovanja. Putovanje u ovoj knjizi je dakako jak motiv, svojevrsan rast autentičnosti, ta prohodnost, kretanje, put, dolazi sa šumom u Melburnu, arhipelagom u Škotskoј, Berlinom, okeanom u Kaliforniji, te se poezija prostire sve do ivice gde „počinje drugi deo sveta“; utkan i prožimajući geopoetički narativ neizbežno nas smešta u „znakove kraj puta“, dok se s kišom sliva i razliva mastilo ili tinta, metaforički nas podsećajući na literarnije note.

Rimskim brojem III Jasmina izdvaja pesmu „To što ti se radujem“ zapljusnutu suncem u podne; iskonski lako pokreće teme Jadrana, Vela Luke, Rovinja i Starog Grada u nizu numerisanih stvarnosnih i zazvanih morskih i žuboravih mora, plaža i obala, stena i kamenjara,

starih grobalja, zvonika, galebova, ruzmarina, plavetnila i smokvi, što ovim rečima, povučeni u desni deo strance knjige, poput mirnih talasa, odgovara tanana, fina ravnoteža ili ritam penušavih stihova; ali ne, nisu to prizori u kamenu, barokno izvedeni, niti formule opterećene do granica nosivosti, to je rasprisanost dugih reči i dugih stihova, što vidimo, nakon malog jadranskog ciklusa, u četvrtom delu knjige, gde se Sućuraj ugnezdio u povišenoj temperaturi slobode literarnog stvaralaštva jednog velikana kakav je Jovan Hristić, i kad se može reći da Jasmina Topić, autorka neupadljivog majstorstva, poput Hristića ili bar prepreknuta Hristićem, organizuje svoj glas u svetlosti te i takve moguće paralele.

U njenoj poeziji stavljen je u pogon mehanizam značajnih veza među stvarima; stvarnosni opseg kao da dozvoljava slikama da se metaforično razvijaju u neočekivanim susretima s rečima, dajući im začudo prepoznatljivu svetlost i boju. Neobičnost običnosti, ali ne, neću se igrati rečima, najzad to ništa ne znači, s neizbežnim sećanjem na pionirsku istoriju Jugoslavije u pesmi „U redu za polazak u materinu“, u jednom prostranom koncentričnom modelu zrakastog širenja pesme ili još bolje zvezdastog sa dozom trezvene jave. Teško je pisati pesme koje su sasvim izvan „angažovanog“ i „kritičkog“ konteksta. Autorka se primiče pritisku pisanja (mikro)istorijske i konkretne situacije, transponujući motive bivše Jugoslavije u jedno lepo osećanje zajedničke prošlosti.

Pesme petog ciklusa s „Materinom“ donose drugačije raspoloženje s prljavim apsektima moderne metropole, fuziju prljavo-realističnog i fantazmagoričnog, u jukstapoziciji činjeničnog i fantastičnog; onu vrstu iskustva koju može imati čovek u kakvom industrijskom gradu, „grad(u)-pacov(a)“, u kojem ga opčinjavaju „nevidljive male smrti“, „na kraju dana“ ili ga u sekvencama muzičkih fraza u korelativu „bulevarskih duhova“, slojeva „lišća i smeća“ i svetog praga hrama smešta na tlo moderne poezije. Očigledno je da je Jasmina Topić sposobna da u svojoj poeziji stopi mnoštvo različitih iskustava i bogatstvo intelektualnih spekulacija; malo je onih koji tako proučavaju umetnost kojom se bave i grade svoje pesničko delo toliko precizno i samouvereno.

„Letnje več u Branzviku“ otvara šesto poglavlje u svetlosti spletenosti i razdrešenosti nepoznatih jezika i paralelnih ulica, u dupliranim scenama u kojima „naši životi nastavljaju dalje“, „bez nas“, gde „naši dvojnici lutaju svetom“, „i vode možda baš tamo naše sanjane živote“. Krems na Dunavu, svojevrtni domicil ali i tuđina, neispisana pisma i opijene razglednice, usamljenost u svetlosti, razbokorene slike trenutaka privremenih bivanja, tek neosetni dodir sa stvarima, sa krasticama života; ne dodiruju se dirke klavira, dok ruke lebde iznad i prsti se mrse u melodijama ostvarenim u domenu u kojem nastaju i pesme ispovedne lirike. Glas pesnikinje se uglavnom javlja u prvom licu, sasvim direktno, bez posredništva neke pesnikove persone. Pokatkad i kroz nadređeni dijalog sa pesmom, pisanjem ili čitanjem, autorka kao da izlazi iz kruga, ali ne i izvan kruga života, pozajmljujući tuđe reči i opise, koje u pesmi „U predvečerje“ – paralelizmom – i realizuje kroz efektanu sliku svog dvorišta gde „bi trebalo registrovati“, „i sitno prćkanje oca u radionici“, „majčine dijaloge sa životinjama“, „u našem dvorištu šrafovi šrafčigeri naređane cigle“, kaže pesnikinja, „ostale skalamerije“, „domaćinski krajolik“, „kakofonija“ – skica programa jedne pesničke avanture čitanja – palimpsest, metatekst, ako hoćete, talas preko talasa, jedna citatna akustika koja ne menja njenu prirodu pesme, pošto pravih citata nećete naći (mnogo), nego tek poneku monadu s prozorom.

Poslednja i sedmom ciklusu dodeljena pesma „Poslednji dan leta“ na reci zatvara knjigu, a s prvom pesmom formira kao kakav čun što je zagrabio vodu sa dna, s osećanjem suštinskih kvaliteta materije od kojih su one sastavljene, pesnikinja dosledno ostvaruje upečatljive slike svog iskustva, dakako – slike koje omogućavaju da se omeđi i definiše prostor njenog saopštenja. Mada, treba imati na umu da slike često nastaju i kao reakcije na određene povode, one znaju biti izvedene iz takvih povoda. Utkano čitanje Ivana V. Lalića i njegove pesme „U susedstvu mrtvih“ pojačava nam doživljaj i razrešava pesnikinja na sećanja, kao i raspored njenih zapamćenih elemenata. Mogla bih reći da je i Jasmina Topić, kao i Ivan V. Lalić, živela s nenapisanim pesmama, da bi potom proširivala šifru, davala prvobitnom zapisu – reč, dve; ko zna kakvi su putevi nastanka poezije i pesme; u svetu, vidljivom i neizrecivom, pesnik nazire i shvata, pa se onda stara o „čvrstom slovu“, a potom i dobro tumači već postojeće. Ključevi i šifre nam šapuću moguća značenja, a mi vratolomno ipak žongliramo, ipak držimo glavu iznad vode, gledamo užarenim očima u svet – vidljivi, rečima Ivana V. Lalića „jer u vidljivom je granica (naših) radosti“.